

Nr 721

Av herr **Hedlund m. fl.**, om årlig standardhöjning av folkpensionerna,
m. m.

(Lika lydande med motion nr 599 i Första kammaren)

En väsentlig förutsättning vid pensionsreformen under 1950-talets senare del var att folkpensionerna successivt skulle höjas, så att de år 1968 skulle uppgå till 3 600 kr. för ensam pensionär och 5 400 kr. för makar tillsammans — räknat i 1957 års penningvärde. Det förutsattes att tyngdpunkten av höjningarna skulle förläggas till första delen av perioden fram till år 1968. De utfästelser som sålunda gjordes har emellertid inte fullföljts. Tyngdpunkten i höjningarna under perioden har i stället för att förläggas till den första hälften av perioden förskjutits till dess senare del. Särskilt den ringa höjningen år 1960 stod i bjärt kontrast till de gjorda utfästelserna. Från vårt håll har vid varje riksdag framlagts förslag i syfte att infria utfästelserna, men då dessa förslag avvisats av riksdagen har eftersläpningen beträffande folkpensionsnivån fortsatt år efter år.

I statsverkspropositionen till årets riksdag förordas en höjning av folkpensionerna med 300 kr. för ensam pensionär och 450 kr. för äkta makar. Inte heller denna höjning medför att den pensionsnivå som avsetts för innevarande år uppnås. Det föreligger alltså en viss eftersläpning i förhållande till de utfästelser som gjordes av riksdagen i anslutning till pensionsreformen i slutet av 1950-talet. Denna eftersläpning bör givetvis inhämtas så snart som möjligt. Budgetläget lämnar emellertid inte utrymme för någon ytterligare höjning innevarande år. En höjning även nästa år måste därför komma i fråga.

I detta sammanhang bör även uppmärksammas önskemålet hos många folkpensionärer att få standardförbättringar varje år i stället för som varit fallet endast vartannat år. Då den ovan förordade höjningen nästa år givetvis måste följas av en höjning även år 1966 skulle detta önskemål tillgodoses. En årlig förbättring av folkpensionerna medför givetvis att höjningsbeloppet vid varje tillfälle blir mindre än om förbättringar genomföres endast vartannat år. Den tidigareläggning av höjningarna, som måste bli följden av en övergång till förbättring varje år, är dock starkt motiverad med hänsyn till den ovan nämnda eftersläpningen. Även i övrigt talar starka skäl för att folkpensionärerna i likhet med flertalet andra medborgare får sin standardförbättring varje år.

Redan år 1958 föreslogs från vårt håll att riksdagen rörande de allmänna riktlinjerna för den framtida folkpensionspolitiken skulle uttala att folkpensionärerna skulle ha del av de allmänna standardförbättringarna även efter år 1968. För-

slaget avvisades emellertid av riksdagen. Även åren efter 1958 har våra förslag om sådant uttalande avvisats av riksdagen. 1962 års riksdag antog lag om allmän försäkring. I denna lag, som beträffande folkpensioneringen till här aktuell del avsågs träda i kraft år 1968, anknöts folkpensionsnivån till vissa procentuella andelar av basbeloppet inom tilläggs pensioneringen — 90 % av basbeloppet för ensam pensionär och 67,5 % vardera för makar. En sådan fixering till basbeloppet, som inte anpassas till de allmänna standardförbättringarna, medför givetvis att några standardförbättringar av folkpensionerna inte kan genomföras efter år 1968. Vi motsatte oss därför den nämnda anknytningen, men riksdagen biföll regeringens förslag i frågan. Även år 1963 avvisade riksdagen våra förslag (om utredning rörande den nämnda anknytningen om ett riksdagsuttalande) rörande standardförbättringar även efter år 1968.

I årets statsverksproposition framhåller emellertid vederbörande departementschef att standardförbättringar av folkpensionerna bör genomföras även efter år 1968 och att de frågor som står i samband härmed bör utredas i god tid. Vi hälsar detta uttalande med tillfredsställelse.

Det får förutsättas att en utredning av det nämnda spörsmålet kommer att omfatta alla frågor av betydelse för folkpensioneringens framtida utformning. Vissa frågor synes dock så väsentliga att vi redan nu vill ange dem för beaktande vid utredningsarbetets upplägging.

Även om de för år 1968 fixerade procentandelarna av basbeloppet inte vidhålls måste detta system för bestämmande av folkpensionsnivån vara behäftat med sådana svagheter, särskilt på sikt, att en översyn får anses nödvändig i syfte att finna ett bättre tekniskt system för samordning av förhållandena mellan folkpensioneringen och den allmänna tilläggs pensioneringen.

Frågor rörande folkpensionsåldern har berörts i olika sammanhang under senare år, bl. a. frågan om tidigare pensionsålder för vissa grupper. Någon allsidig belysning av spörsmålet om en allmän sänkning av folkpensionsåldern har däremot inte kommit till stånd. Enligt vår mening bör en sådan belysning komma till stånd i samband med utredning av andra frågor rörande den framtida folkpensionspolitiken.

Den nuvarande folkpensionsåldern, 67 år, har varit oförändrad alltsedan folkpensioneringen infördes för drygt 50 år sedan. Det innebär emellertid inte att pensionsåldern är enhetlig i vårt land. Betydande grupper har genom avtal och anställningsvillkor tillförsäkrats pension vid lägre ålder än 67 år. Då det ansetts motiverat med en tidigare pensionsålder än 67 år för vissa grupper med särskilt krävande uppgifter har också denna fråga utretts. Det har emellertid inte befunnits möjligt med en gruppvis sänkning av folkpensionsåldern, utan statsmakterna har i detta avseende hänvisat till överenskommelser mellan parterna på arbetsmarknaden. Den införda möjligheten till tidigare uttag av folkpensionen, varvid denna reduceras i förhållande till tid för tidigare uttag, kan anses ägnad att underlätta dylika överenskommelser.

Frågan om sänkt folkpensionsålder kan emellertid inte avgränsas till t. ex.

vissa särskilt krävande yrken. Det synes bli allt vanligare att lägre pensionsålder ses som ett väsentligt led i en allmän standardförbättring. Givetvis har vissa grupper möjlighet att uppnå denna standardförbättring genom anställningsavtal eller förhandlingsöverenskommelser mellan arbetsmarknadsparterna. För stora grupper är dock möjligheterna till en sådan lösning små eller rent av obefintliga. Detta gäller t. ex. sådana branscher och yrken där lönsamhet och inkomster är låga och medelåldern hos de yrkesverksamma hög. Sådana gruppers möjlighet till lägre pensionsålder på annat sätt än genom sänkning av folkpensionsåldern är därför starkt begränsade. Detta gäller oavsett om en sänkning av pensionsåldern utgör en form för uttagande av standardförbättring eller är betingad av speciella omständigheter inom branschen eller yrket, som motiverar en tidigare pensionsålder. Att hänvisa dessa grupper till ett regelmässigt utnyttjande av möjligheten till tidigare uttag av folkpensionen kan inte anses rättmätigt, emedan sådant uttag medför att folkpensionernas årliga belopp reduceras för vederbörandes hela återstående livstid.

Ett särskilt skäl för en allmän sänkning av folkpensionsåldern är de arbetstidsförkortningar som på olika sätt genomförts och får förväntas bli genomförda även framgent. Dessa avkortningar av arbetstiden kan givetvis inte komma de äldre som har få år kvar för aktiv arbetsinsats till del i samma utsträckning som de yngre som har större antal år kvar. Därjämte har de äldre under sin tidigare livstid haft betydligt länge arbetstid i förhållande till fritiden än som nu gäller och kommer att gälla. En allmän sänkning av pensionsåldern skulle medföra att de äldre grupperna på ett bättre sätt finge del av de allmänna arbetstidsförkortningarna.

Enligt vår mening bör utredning av här berörda spörsmål snarast komma till stånd. Vi föreslår att frågan om allmän sänkning av folkpensionsåldern vid utredning av andra frågor rörande den framtida folkpensionspolitiken ges en framträdande plats.

Vid nämnda utredning bör även husmödrarnas ställning inom pensionssystemet upptagas till behandling. Allmänt måste sägas att de hemarbetande mödrarna ännu inte har tillgodosetts i tillräcklig utsträckning inom det allmänna socialförsäkringssystemet. De insatser de gör genom sin vård och fostran av barnen är ur allmän synpunkt synnerligen värdefull. Under de år de gör denna insats går de emellertid miste om de andra försäkringsförmåner som skulle komma dem till del om de upprätthölle arbete utanför hemmet. Denna gradering mellan förvärsarbetande och hemmavarande gäller även inom pensioneringen.

Möjligheten har framförts att lösa denna fråga om de hemmavarande mödrarnas ställning inom pensionering genom någon form av fripoäng eller liknande förfarande inom ATP-systemets ram. En sådan lösning är dock föga tilltalande. Den skulle medföra att i och för sig fullkomligt likvärdiga arbetsinsatser för hem och barn ekonomiskt skulle värdesättas helt olika. En lösning inom folkpensioneringens ram, som ger möjlighet till likvärdiga förmåner för alla hemarbetande mödrar, bör därför prövas. Vi förordar således att även denna fråga behandlas vid ovan nämnda utredning.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av frågan om höjning av folkpensionerna den 1 juli 1964 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1. att standardhöjningen av folkpensionerna fram till år 1968 skall för återstoden av perioden ske så att höjning äger rum varje år;

2. att förslag till standardhöjning av folkpensionsförmånerna den 1 juli 1965 måtte föreläggas 1965 års riksdag;

3. att följande frågor

a) allmän sänkning av folkpensionsåldern,

b) bättre ställning för husmödrarna inom folkpensioneringen på grund av deras insats för barnens vård och fostran, samt

c) annan teknisk samordning mellan folkpensioneringen och den allmänna tillägspensioneringen än som nu gäller måtte ägnas särskild uppmärksamhet och allsidig prövning vid utredningen rörande standardförbättringar av folkpensionerna efter år 1968.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson

i Stenkyrka

Gustaf Svensson

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Vä

i Hedenäset

i Luttra
